

Nr 205.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd; given Stockholms slott den 10 mars 1936.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912
(nr 206) om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, att 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd¹⁾ skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

3 mom. Den minderårige skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn; och skall i denna ledighet ingå, där den minderårige användes till arbete som med förbudet i 10 § första stycket avses, tiden mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m. samt eljest tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m.

Från vad — — — därtill föranleda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936; dock att, där vid lagens ikraftträdande minderårig användes till arbete, som avses med förbudet i 10 § första stycket, äldre lag fortfarande skall äga tillämpning å den minderårige.

¹⁾ Senaste lydelse se 1931: 288.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 28 februari 1936.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO,
EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet fråga om ändrade bestämmelser rörande *nattvila för minderåriga arbetare* samt anför:

Lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd innehåller, i den lydelse densamma erhållit genom lagen den 12 juni 1931 (nr 288), i 8—15 §§ särskilda föreskrifter rörande minderårigas användande i arbete. Sålunda stadgas bland annat följande. Minderårig, varmed förstås den som är under 18 år (8 §), må icke användas till arbete förrän den minderårige fyllt 13 år och, där fråga ej är om arbete allenast under ferietid, inhämtat folkskolans lärokurs eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit tillstånd att lämna folkskolan (9 § 1 st.). I industriellt arbete samt byggnads- och transportarbete är minimiåldern 14 år, där ej arbetet avser distribution av varor eller utträttande av bud eller ärenden (10 § 1 st.). Från dessa förbud mot användande i arbete av minderåriga under 13 eller 14 år kan dock i vissa fall eftergift meddelas (12 § 1 och 2 st.). Minderårig skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn, och skall i ledigheten ingå tiden mellan kl. 10 e. m. och 5 f. m. (14 § 3 mom. 1 st.). Från detta stadgande gälla dock vissa undantag (14 § 3 mom. 2 st.). Yngling, som fyllt 16 år, kan sålunda efter vederbörande yrkesinspektörs eller bergmästares medgivande användas till arbete med tre 8-timmarsskift och med nattarbete var tredje vecka. Härutöver äger yrkesinspektionens chefsmyndighet medgiva, att sådan yngling må deltaga i arbete, som på grund av sin natur, arbetsbrådska eller annan tvingande omständighet måste bedrivas med skiftindelning eller eljest forceras. Yngling, som fyllt 14 år, må efter chefsmyndighetens medgivande användas till flottningsarbete, i den mån förhållandena därtill föranleda.

Den i 14 § 3 mom. 1 st. upptagna huvudregeln om minderårigas nattvila överensstämmer med den i Washington år 1919 av internationella arbetskonferensen antagna konventionen angående barns nattarbete inom industrien. Jämväl konventionen innehåller en undantagsbestämmelse, enligt vilken i vissa fall minderåriga över 16 år må användas i nattarbete. Då emellertid

denna undantagsbestämmelse till skillnad från motsvarande stadganden i 14 § 3 mom. 2 st. arbetarskyddslagen endast gäller för vissa slag av industriella företag, har Sverige icke kunnat ratificera konventionen.

Före 1931 års lagändring var den stadgade minimiåldern för barn, som användes i arbete, i vissa fall ett eller två år lägre än den nu gällande. Minderårig, som användes till kringförande av varor, uträttande av bud eller ärenden eller till arbete i handel, skulle åtnjuta oavbruten ledighet under minst elva timmar varje dygn, och skulle tiden mellan kl. 10 e. m. och 5 f. m. ingå i ledigheten. Beträffande minderårigs användande till industriellt arbete eller byggnadsarbete föreskrevs, att minderårig icke fick användas till sådant arbete mellan kl. 7 e. m. och 6 f. m.; dock gällde härvid undantag för yngling, som fyllt 16 år, därest arbetsdagen var begränsad till högst åtta timmar samt tillika arbetet icke oftare än var tredje vecka inföll å tid mellan kl. 11 e. m. och 5 f. m.

I en den 6 december 1934 till socialdepartementet inkommen skrivelse framhöll *svenska textilarbetareförbundet*, att efter 1931 års lagändring arbetsgivarna inom textilindustrin börjat i stor utsträckning använda minderåriga i arbete, fördelat på två efter varandra följande 8-timmarsskift per dygn. Skiftarbete vore påfrestande redan för vuxna arbetare samt mycket farligt för de ungas såväl fysiska som psykiska hälsa. Genom skiftbytena förlades arbetstiden omväxlande till olika, ömsom alltför tidiga, ömsom alltför sena delar av dygnet, vilket medförde en oregelbunden ordning beträffande måltider och sömn. Därtill komme, att rasterna i arbetet i de flesta fall bleve otillräckliga. Förbundet hemställde därför om vidtagande av åtgärder i och för åstadkommande av sådan ändring i 14 § 3 mom. arbetarskyddslagen, att den tid av dygnet, under vilken minderåriga finge användas till industriellt arbete, begränsades till mellan kl. 6 f. m. och 7 e. m. Då vidare enligt förbundets mening minderårigas hållande i nattarbete vore fullständigt förkastligt, hemställde förbundet tillika, att den i samma lagrum intagna bestämmelsen, enligt vilken yngling, som fyllt 16 år, finge efter yrkesinspektörens eller bergmästarens medgivande användas till arbete nattetid var tredje vecka, måtte helt bortfalla.

Över framställningen avgåvos efter remiss yttranden av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige.

Socialstyrelsen uttalade för sin del, att vissa olägenheter alltid torde vara förbundna med användandet av minderåriga i skiftarbete. Dessa olägenheter syntes emellertid inom vissa verksamhetsgrenar särskilt på landsbygden vara ganska ringa, medan de åter mera starkt framträdde inom andra slag av verksamhet, särskilt där dessa dreves å större orter. Å andra sidan skulle utan tvivel betydande svårigheter i olika avseenden uppstå, därest i vår lagstiftning infördes bestämmelser, som omöjliggjorde minderårigas användande till skiftarbete. För klarläggande av nu berörda olägenheter och

svårigheter och möjliggörande av ett ställningstagande med hänsyn tagen till alla olika på frågan inverkan omständigheter torde en ingående utredning böra komma till stånd, varvid givetvis även spørsmålet om rasternas anordnande på ett med hänsyn till den minderårige lämpligt sätt borde undersökas. Därvid borde genom yrkesinspektörerna och bergmästarna så fullständiga upplysningar som möjligt införskaffas rörande skiftarbetets omfattning och art ävensom genom dem inhämtas de närmast berörda parternas på de olika arbetsställena uppfattning rörande ifrågavarande arbetes nackdelar och fördelar. Möjligen skulle också organisationerna å ömse sidor böra ånyo höras men då närmast över vissa frågor, som kunde befinnas lämpliga att uppställa. Vidare torde samtliga besiktningsläkare och en del fabriksläkare böra beredas tillfälle att uttala sig i frågan. Slutligen syntes genom lämplig läkare en granskning böra komma till stånd av ett tillräckligt stort antal av sådana intygsböcker, som insänts till styrelsen från minderåriga, vilka i mera avsevärd omfattning deltagit i skiftarbete.

Medicinalstyrelsen, som vid sitt yttrande fogat ett av medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn G. Wirgin, i ärendet avgivet utlåtande, hemställde, att framställningen för det dåvarande icke måtte föranleda till annan åtgärd än att utredning igångsattes i vissa i professor Wirgins utlåtande berörda avseenden.

Arbetsgivareföreningen ävensom *Sveriges textilindustriförbund*, från vilket arbetsgivareföreningen inhämtat yttrande i ärendet, yrkade, att framställningen icke måtte föranleda till någon åtgärd.

Landsorganisationen fann för sin del framställningen värd allt beaktande.

Den 22 februari 1935 anbefalldes Kungl. Maj:ts socialstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder och riktlinjer, som angivits i styrelsens utlåtande, verkställa och inkomma med i utlåtandet föreslagen utredning ävensom med det författningsförslag, som av utredningen kunde föranledas.

Till fullgörande av detta uppdrag avlämnade socialstyrelsen med skrivelse den 5 oktober 1935 *förslag till ändrad lydelse av 14 § 3 mom. 1 st. arbetarskyddslagen*. Vid skrivelsen funnos fogade dels en redogörelse för vissa från besiktningsläkare till socialstyrelsen inkomna yttranden angående med minderåriga arbetares skiftgående arbete eventuellt förenade sociala eller hygieniska missförhållanden, dels ock uppgifter angående i vissa främmande länder gällande bestämmelser rörande minderårigs användande till arbete. Sedermera har från styrelsen jämväl inkommit ett av förste stadsläkaren i Göteborg i ämnet avgivet yttrande.

Socialstyrelsens förslag innebär allenast den ändringen i förhållande till gällande lag, att för minderårig under 16 år, vilken användes till industri-, byggnads- eller transportarbete, som icke består i distribution av varor eller utträttande av bud eller ärenden, ledigheten för nattvila skall omfatta tiden mellan kl. 7 e. m. och 6 f. m.

Över förslaget hava efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen,

kommerskollegium, arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Kommerskollegium har bifogat yttrande av järnkontoret. Arbetsgivareföreningen har bifogat yttranden av järnbruksförbundet och textilindustriförbundet.

Sedermera hava skrivelser i ämnet inkommit, den 9 januari 1936 från svenska grov- och fabriksarbetareförbundet och den 15 februari 1936 från de förenade förbunden.

I sin skrivelse meddelar *socialstyrelsen*, att det för bedömande av förevarande fråga i första hand syntes styrelsen önskvärt att erhålla så fullständiga uppgifter som möjligt rörande den omfattning, vari minderåriga användas i skiftarbete, detta arbetes fördelning på olika yrkesgrupper samt rastetiderna för ifrågavarande minderåriga. I sådant syfte hade styrelsen låtit trycka ett frågeformulär, som genom yrkesinspektörernas och bergmästarnas försorg distribuerats till alla arbetsställen, där minderåriga kunde antagas sysselsättas i skiftarbete på ett mera stadigvarande sätt.

Resultatet av denna undersökning, vilken avsett åren 1931 och 1935, föreligger i form av en tabell, vilken torde få som bilaga (*Bilaga B*) fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende. Enligt vad styrelsen framhållit äro siffrorna i tabellen av olika anledningar icke fullt riktiga men torde tabellen på ett ungefärligen riktigt sätt visa antalet i skiftarbete sysselsatta minderåriga och rasternas längd för dem.

Socialstyrelsen påpekar, att av tabellen framginge, hurusom år 1931 sysselsattes totalt 40,993 minderåriga arbetare mot 34,600 år 1935, vilket innebure en minskning från 1931 till 1935 av 6,393 minderåriga eller 15.6 %. Beträffande antalet i skiftarbete använda minderåriga arbetare hade däremot en väsentlig ökning ägt rum efter år 1931. Detta år sysselsattes nämligen i skiftarbete inalles blott 1,759 minderåriga mot ej mindre än 3,840 år 1935. Den största ökningen vore att finna inom yrkesgruppen textil- och beklädnadsindustri, där antalet minderåriga ökat från 128 till 1,350.

Av de under år 1935 i skiftarbete sysselsatta 3,840 minderåriga arbetade det största antalet eller 3,228 i två skift och 612 i tre skift. De i treskiftarbete sysselsatta minderåriga arbetade i regel inom yrkesgrupperna malm-brytning och metallindustri samt pappers- och grafisk industri. Inom förstnämnda yrkesgrupp användes de minderåriga huvudsakligen i järnverken som hjälpare till de vuxna arbetarna. Arbetet vore till största delen passningsarbete eller liknande. Inom yrkesgruppen pappers- och grafisk industri vore det särskilt inom cellulosaindustrien som treskiftarbete förekomme bland minderåriga. Ifrågavarande arbeten vore sådana, som av tekniska skäl måste bedrivas kontinuerligt.

Tabellen utvisade även rasternas längd för de i skiftarbete anställda minderåriga. Vid treskiftarbete syntes rasterna i allmänhet vara kortare än vid tvåskiftarbete. Sämst ställda i förevarande avseende vore de minderåriga vid järnverken. Av tillsammans 886 minderåriga hade 274 eller över 30 % ingen rast eller en rast om högst 10 minuter. Dessa minderåriga sysselsattes till största delen i treskiftarbete. Som ovan nämnts utgjordes

deras arbete huvudsakligen av passningsarbete eller liknande, varför arbetstiden i regel allt som oftast avbrötes av vilopausar. Inom textilindustrien, som sysselsatte det största antalet minderåriga i skiftarbete, skedde arbetet i regel på två skift. Rasterna syntes där numera vara ordnade på ett något så när nöjaktigt sätt, i det att samtliga minderåriga med undantag av 23 åtnjöte en rast om minst 15 minuter.

Ett förhållande som utmärkte textilindustrien till skillnad från andra arbetsområden vore, att även minderåriga under 16 år i jämförelsevis stor omfattning användes till skiftarbete. En särskild undersökning därom hade givit till resultat, att inom textilindustrien torde för det dåvarande i skiftarbete sysselsättas omkring 75 14-åringar och 300 15-åringar.

I samband med att yrkesinspektörerna anmodats att införskaffa uppgifter enligt omhandlade frågeformulär hade åt dem även uppdragits att i samband med besök å arbetsställen, där minderåriga sysselsattes i skiftarbete, inhämta de närmast berörda parternas synpunkter på frågan om minderårigas användande i dylikt arbete. Det vore endast ett mycket begränsat antal arbetsställen, som kunnat besökas av yrkesinspektörerna under den korta tid, som stått dem till buds härför. Emellertid hade vid de gjorda besöken några egentliga invändningar mot minderårigas användande i skiftarbete i allmänhet icke gjorts. Från yrkesinspektörernas sida hade ganska allmänt framhållits, att om i skiftet inlades en lämpligt förlagd rast av tillräcklig varaktighet, syntes skiftarbetet för normalt utvecklade minderåriga icke medföra särskilda hälsorisker. Denna uppfattning torde dock närmast ha avsett minderåriga över 16 år. Ett par av yrkesinspektörerna hade dock uttalat, att med det skiftgående arbetet torde vara förenade sådana olägenheter för de minderåriga, att lagändring borde komma till stånd.

Styrelsen hade jämväl hos besiktningsläkarna hemställt, att de skulle meddela sin uppfattning rörande de med minderåriga arbetares skiftgående arbete eventuellt förenade sociala eller hygieniska missförhållandena. På denna hänvändelse, som riktats till 77 läkare, hade 53 svar inkommit till styrelsen. Av dessa hade 32 i huvudsak återgivits i den vid styrelsens skrivelse fogade redogörelsen för yttrandena ifråga. Återstående 21 svar representerade läkare, som förklarar sig sakna tillräcklig erfarenhet om ifrågasvarande förhållanden; några av dem hade emellertid ur allmänt hygieniska synpunkter gjort uttalanden i ämnet.

Flertalet av de besiktningsläkare, som avgivit yttrandet, hade förklarar, att det skiftgående arbetet icke syntes ha någon menlig inverkan på de minderårigas hälsotillstånd eller giva upphov till missförhållanden av social art. Några läkare hade emellertid framhållit, att erfarenheterna från de årliga besiktningarna ej finge betraktas såsom utslagsgivande för ett bedömande av föreliggande fråga. Vissa med skiftarbetet förknippade förhållanden torde utan tvivel inverka skadligt på den minderårige såväl psykiskt som fysiskt, utan att detta vid besiktningen komme till synes. Bland riskerna vid skiftarbete hade särskilt påpekats faran, att den minderårige ej komme i åtnjutande av tillräcklig sömn, särskilt i det fall att flera medlemmar av samma

familj vore sysselsatta i skiftarbete. Vidare hade framhållits, att i arbetstiden lämpligt inlagda raster av tillräcklig varaktighet ej alltid ordnats för de minderåriga. Endast ett mindre antal läkare hade direkt förklarat, att ändring av nu gällande bestämmelser om minderårigs användande till arbete vore önskvärd. Flera läkare, som icke ansett sig böra förorda en lagändring, hade emellertid framhållit angelägenheten av skärpta bestämmelser angående de minderårigas raster. Vissa läkare hade ansett, att frågan huruvida en minderårig finge användas till skiftarbete (vare sig arbete på två eller tre skift) borde avgöras efter individuell prövning. Av de läkare, som förordat en lagändring, hade några förklarat, att arbetstiden för samtliga minderåriga lämpligen borde förläggas mellan klockan 6 och klockan 19. Andra hade förordat denna tidsbegränsning endast beträffande minderåriga under 16 år.

Socialstyrelsen har vidare anfört bland annat följande.

Vidkommande spørsmålet om raster under arbetstiden, vilket spørsmål torde äga avsevärd betydelse i förevarande sammanhang, får styrelsen till en början erinra om det allmänna stadgandet i 5 § i) lagen om arbetarskydd, att arbetet bör, där dess natur det medgiver, avbrytas genom en eller flera lämpligt förlagda raster av tillräcklig varaktighet. I 14 § 2 mom. samma lag förutsättes, att den minderåriga skall komma i åtnjutande av raster i arbetet, och stadgas där, att dessa raster skola anordnas på ett med hänsyn till den minderåriga lämpligt sätt. Utan tvivel brister det på många håll åtskilligt i nämnda hänseende. Att så är fallet vid skiftarbete framgår av den bifogade översiktstabellen, men även vid enbart dagarbete torde rasterna i stor utsträckning icke kunna anses ordnade på ett tillfredställande sätt.

Anledningen till att rasterna vid dagarbete ofta göras så korta som möjligt torde vara en allmän önskan från arbetarnas sida att få avsluta arbetet så tidigt på dagen som möjligt. Från arbetsgivarhåll torde i regel hinder icke resas mot en förlängning av rasterna. En förändrad inställning från arbetarnas sida i förevarande hänseende måste anses önskvärd, och styrelsen vågar uttala den förhoppningen, att organisationerna på ömse sidor skola söka avtalsledes medverka till en lämpligare uppdelning av den dagliga arbetstiden.

Ifråga om rasterna vid skiftarbete äro förhållandena mera komplicerade. Vad först angår treskiftsarbete äger detta rum med tre 8-timmarsskift om dygnet och måste det ofta på grund av arbetets natur fortgå utan avbrott dygnet runt. Några på förhand bestämda uppehåll i arbetet kunna härvid icke ifrågakomma, utan äro arbetarna hänvisade till att tillgodogöra sig under arbetet uppkommande vilopauser. Även i de fall, då arbetets natur icke lägger hinder i vägen för anordnandet av raster, förekomma sådana i regel icke, enär därigenom arbetstiden och därmed arbetsförtjänsten skulle minskas. De minderåriga lära emellertid, vare sig arbetet är av ena eller andra slaget, i många fall utan alltför stora svårigheter kunna beredas en kortare rast under skiftets gång. Följden härav blir givetvis en förkortning av arbetstiden och en däremot svarande minskning i arbetsförtjänsten, men detta torde den minderåriga lättare finna sig i än den vuxne arbetaren.

Vid tvåskiftarbete förefinnes hos de vuxna arbetarna i allmänhet samma önskemål om sammandragning av arbetstiden som vid dagarbete. I den mån minderåriga användas i arbetet tillkommer emellertid det förhållandet, att de båda skiften enligt lagen måste inrymmas inom tiden mellan klockan 5 f. m. och 10 e. m. Där svårighet för anordnande av nöjaktig rastetid här-

igenom uppkommer, torde dock här liksom vid treskiftarbete en förkortning av arbetstiden i många fall kunna genomföras. En annan möjlighet förefinnes emellertid även, nämligen meddelande av tillstånd till arbetstidens utsträckande exempelvis till klockan 11 e. m. Detta tillvägagångssätt har också föreslagits av flera yrkesinspektörer.

Några mera bindande enhetliga bestämmelser rörande rasternas antal, längd och förläggning synas med hänsyn till olika förhållanden inom olika yrken och orter icke lämpligen kunna meddelas. Där arbetarna exempelvis begiva sig hem för intagande av måltid är en längre rast under arbetsskiftet i regel påkallad, medan åter i de fall, då arbetarna bo på långt avstånd från arbetsplatsen och på grund därav nödgas där förtära medhavd mat, en kortare rast i allmänhet kan vara tillräcklig. Hänsyn måste givetvis även tagas till arbetets art. Vad särskilt minderårigas arbete inom textilindustrien beträffar har styrelsen genom en tidigare undersökning uttrönt, att detta i stor utsträckning torde vara sådant, att den minderåriga kommer i åtnjutande av flera vilopausar under arbetets gång. I sådana fall kan det, särskilt om arbetet är av lättare beskaffenhet, vara försvarligt, att i arbetsskiftet endast inlägges en rast av sådan längd, som erfordras för intagande å lämplig plats inom arbetsstället av en måltid.

Styrelsen har för avsikt att till ledning för yrkesinspektionens befattningshavare meddela förnyade anvisningar angående rasternas anordnande — dylika anvisningar ha tidigare utfärdats i samband med arbetstidslagens genomförande men icke kunnat helt fullföljas — och kommer styrelsen därvid även att rikta en anmodan till nämnda befattningshavare att under sin inspektionsverksamhet ägna särskild uppmärksamhet åt anordnandet av de minderårigas raster. Styrelsen vill slutligen framhålla, att i fall, då viss anordning av rast eller raster för de minderåriga på grund av arbetsförhållandena finnes påkallad men motstånd möter mot dess genomförande på frivillighetens väg, möjlighet lär förefinnas att tvångsvis genomdriva anordningen med stöd av 39 § arbetarskyddslagen.

Vad härefter angår huvudfrågan, minderårigs användande i *skiftarbete*, så torde den verkställda utredningen kunna sägas hava givit vid handen, att vissa olägenheter av social och hygienisk art nog äro förknippade med minderårigs skiftarbete (såväl två- som treskiftarbete), men att dessa olägenheter i allmänhet icke synas vara av svårare natur. Det synes med hänsyn härtill icke gärna böra komma ifråga att upphäva den sedan gammalt förefintliga möjligheten att använda manliga minderåriga över 16 år till skiftarbete, allra helst som förutsättningarna härför ytterligare skärpts genom 1931 års revision av arbetarskyddslagen, i det även användandet till var tredje vecka återkommande nattarbete gjorts beroende av medgivande av vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. De skäl, som legat till grund för tillskapandet av ifrågavarande möjlighet, torde alltjämt gälla med samma styrka. Fortfarande lär det sålunda få anses angeläget att å orter, där den industriella verksamheten bedrivs med skiftarbete, bereda ungdomlingar, som fyllt 16 år, tillgång till arbetsförtjänst ävensom att underlätta deras yrkesutbildning — yrkesskickligheten torde beträffande vissa yrken i avsevärd mån vara beroende av ett någorlunda tidigt inträde i yrket. För vissa industrigrenar, särskilt textilindustrien, torde det också nu som förut vara av väsentlig betydelse i konkurrenshänseende att kunna genom användande av minderårig arbetskraft förbilliga sina produkter.

Såsom förut omnämnts ha vissa besiktningsläkare uttalat, att frågan huruvida en minderårig skulle få användas till skiftarbete borde avgöras efter individuell prövning. Med hänsyn härtill får styrelsen påpeka, att dylik prövning redan nu lär få anses möjlig att tillämpa med stöd av 35 §

arbetarskyddslagen, och har styrelsen för avsikt att i en cirkulärskrivelse till besiktningsläkarna fästa deras uppmärksamhet härå samt anmoda dem att också företaga sådan prövning i förekommande fall.

De vid 1931 års revision av lagen om arbetarskydd genomförda ändringarna i bestämmelserna rörande förläggningen av minderårigas arbetstid ha berett möjlighet för användande i tvåskiftarbete jämväl av pojkar och flickor på 14 och 15 år. Detta torde emellertid knappast ha varit direkt avsett, utan synes den ändrade regleringen väsentligen ha åsyftat att förenkla bestämmelserna och så långt möjligt anpassa dem efter den internationella konventionen angående barns nattarbete inom industrien. År 1931 torde man icke heller haft anledning att räkna med att minderåriga under 16 år skulle komma att tagas i anspråk för utförande av skiftarbete. Så har emellertid skett, låt vara att det åtminstone hittills huvudsakligen synes ha ägt rum endast inom en industri, textilindustrien. Att använda minderåriga i de ur utvecklingssynpunkt ömtåliga 14- och 15-årsåldrarna till tvåskiftarbete, som ena veckan börjar mycket tidigt på morgonen och andra veckan slutar sent på kvällen, anser styrelsen emellertid icke böra ifrågakomma. En återgång i huvudsak beträffande 14- och 15-åringar till vad som i förvarande avseende gällde före 1931 års revision torde därför enligt styrelsens mening böra ske. Då gällde, att minderårig icke fick användas till industriellt arbete å tid mellan klockan 7 e. m. och 6 f. m. Förbudet omfattade även byggnadsarbete (jämväl i de delar, som ej vore att hänföra till industriellt arbete). Det synes emellertid nu böra utsträckas även till transportarbete, som i den reviderade lagen i allmänhet jämställts med industriellt arbete och byggnadsverksamhet.

I enlighet med det anförda har socialstyrelsen ansett 14 § 3 mom. första stycket i lagen böra erhålla följande avfattning:

3 mom. Den minderåriga skall för nattvila beredas oavbruten ledighet från arbetet under minst elva timmar varje dygn, och skall i denna ledighet ingå tiden mellan klockan 10 e. m. och klockan 5 f. m. Beträffande minderårig under sexton år, vilken användes till arbete, som med förbudet i 10 § första stycket avses, skall dock ledigheten omfatta tiden mellan klockan 7 e. m. och klockan 6 f. m.

Till slut framhåller socialstyrelsen, att det torde få anses önskvärt, att genomförandet av den föreslagna lagändringen icke skall medföra rubbning i redan bestående arbetsförhållanden. Minderårig under 16 år borde sålunda utan hinder av det nya stadgandet fortfarande få användas till arbete, var till den minderåriga användes vid tiden för stadgandets ikraftträdande. Bestämmelse härom torde jämväl böra meddelas.

Ur innehållet i de över förslaget avgivna *yttrandena* må följande här återgivas.

Medicinalstyrelsen har förklarat sig biträda socialstyrelsens lagförslag.

Kommerskollegium har anfört följande.

Kollegium behjärtar livligt att ungdomen — i all synnerhet ungdom i en så ömtålig ålder som den, varom här är fråga — lämnas erforderligt samhälleligt skydd mot olämplig exploatering av mindre omtänksamma arbetsgivare. Erinras må emellertid hurusom för Sveriges vidkommande ganska långt gående skyddsanordningar redan för närvarande äro i detta hänseende genomförda. Utöver den allmänna, synnerligen omfattande yrkesinspektionen är sålunda i arbetarskyddslagen ett särskilt individuellt inspektionstvång

föreskrivet för minderårigas användning i arbete. Varje minderårig skall minst en gång varje år besiktigas av läkare, som därvid äger föreskriva villkoren för den minderåriges fortsatta sysselsättning i arbetet (35 §). Härtill kommer den allmänna bestämmelsen om att arbetet ej må inverka menligt på den minderåriges hälsa eller utveckling (13 §).

Ett stort antal besiktningsläkare ha nu, självfallet på grundval av sina iakttagelser under ovannämnda årliga besiktningar, till socialstyrelsen avgivit sitt omdöme rörande behovet av en skärpning av nuvarande skyddsbestämmelser. De inkomna svaren kunna knappast sägas bestyrka ett dylikt behov. Ej heller den från yrkesinspektörerna införskaffade utredningen synes lämna något starkare stöd för den ifrågasatta lagändringen. Läkarna liksom ock yrkesinspektörerna synas tvärtom i allmänhet ha vitsordat att nuvarande arbetsförhållanden, ej ens vid skiftgång, hade någon menlig inverkan å de minderårigas utveckling. Under sådana förhållanden synes knappast tillräckligt fog föreligga för en lagändring på nu ifrågavarande punkt i den så sent som år 1931 efter ingående väganden av olika intressesynpunkter antagna nya arbetarskyddslagstiftningen. I all synnerhet måste detta gälla, då fråga allenast är om en mindre detaljändring, som i varje fall ej kan sägas vara av någon mera trängande beskaffenhet.

Av den i ärendet föreliggande utredningen liksom av socialstyrelsens yttrande framgår, att den ifrågasatta tidsbegränsningen i fråga om arbetstiden för de minderåriga i åldern 14—16 år lär omöjliggöra användandet av dessa minderåriga i 2-skiftarbete och därmed i flertalet fall utestänga dem från arbetstillfällen — något som ur skilda synpunkter måste betecknas såsom en föga önskvärd konsekvens av den föreslagna skyddslagstiftningen, särskilt med fästat avseende å den ofta påtalade ungdomsarbetslösheten.

Kollegium anser sig på nu anförda skäl ej kunna tillstyrka socialstyrelsens förevarande förslag om ändring av 14 § arbetarskyddslagen.

Även *järnkontoret*, *arbetsgivareföreningen*, *järnbruksförbundet* och *textilindustriförbundet* hava avstyrkt förslaget.

Arbetsgivareföreningen har bland annat framhållit, att det arbete, som anförtroddes de minderåriga, i allmänhet vore avpassat efter deras moståndskraft och kroppsutveckling samt beredde dem rikliga tillfällen till vilopausar. Behovet av mindre kvalificerad arbetskraft såsom hjälp åt de vuxna yrkesarbetarna föreläge naturligen i samma utsträckning vid skiftarbete som vid dagarbete. För undvikande av arbetslöshet och för främjande av ökad yrkesutbildning vore det av betydelse att de minderåriga i största omfattning lämnades tillgång till arbetstillfällen. I åtskilliga länder, såsom Belgien, Nederländerna, Schweiz, Tjeckoslovakien, Tyskland och troligen även Frankrike, förefunnes möjlighet att i tvåskiftarbete använda minderåriga under 16 år. Detta syntes också ur konkurrenssynpunkt, särskilt för textilindustriens del, utgöra ytterligare skäl mot den ifrågasatta begränsningen av den nu förefintliga möjligheten att använda minderårig arbetskraft till industriellt arbete. Då därtill komme, att denna möjlighet icke ledde till några vare sig sociala eller hygieniska missförhållanden, borde den föreslagna lagändringen icke komma till stånd.

Ansåges likvisst, att de betydande variationerna ifråga om kroppsliga och psykiska förutsättningar hos ungdom i åldern under 16 år medförde mindre önskvärda konsekvenser av skiftarbete i vissa individuella fall, borde detta

dock icke leda till ett totalt förbud mot att använda dessa minderåriga till tvåskiftsarbete. Förutom den prövning av minderårigs lämplighet för sådant arbete, som redan nu kunde ske jämlikt stadgandena i 10 § 2 stycket och 35 § arbetarskyddslagen, kunde en eventuellt erforderlig gallring av de arbetsökande minderåriga åstadkommas därigenom, att åt sakkunnig myndighet överlämnades befogenhet att med hänsyn till individens kroppsutveckling och hälsa i det särskilda fallet meddela förbud mot deltagande i skiftarbete. Det i 10 § 2 stycket arbetarskyddslagen föreskrivna läkarintyget kunde så avfattas, att däri lämnades utrymme för uttalande rörande den minderåriges lämplighet för skiftarbete. Måhända borde dock i dylikt fall socialstyrelsen i sista hand alltid vara behörig att på grundval av läkarutlåtande bedöma den enskildes förutsättningar för deltagande i skiftarbete. Möjligen krävde en dylik gradering av de minderårigas arbets kvalifikationer någon smärre lagändring.

Järnbruksförbundet har erinrat, att textilarbetareförbundets framställning vore till sin innebörd avsevärt längre gående än socialstyrelsens förslag. Arbetet vid järnbruken bedreves huvudsakligen på skift, och i ett stort antal fall funnes för den arbetsökande ungdomen endast skiftarbete att tillgå. Ett bifall till textilarbetareförbundets framställning skulle därför innebära utestängande av ungdomen från varje arbetstillgång och därmed även från yrkesutbildning. Sålunda skulle exempelvis vid ett enda järnverk 150 med ordnat arbete sysselsätta ungdomar i åldern 16—18 år bliva entledigade. Vad detta betydde torde utan vidare göra klart den sociala skadan av en lagändring. Det vore i alla parter intresse att ingenting företoges, som kunde förvärrande inverka på en eventuellt återkommande arbetslöshetssituation för ungdomen.

Socialstyrelsens förslag berörde emellertid endast ungdom under 16 år. Då denna ålderskategori endast i mindre omfattning vore sysselsatt i skiftarbete vid järnbruken, ägde saken för dem icke samma avgörande betydelse som ifråga om åldersklassen 16—18 år. Vid åtminstone en arbetsplats kunde dock en lagändring enligt förslaget innebära svårigheter för driftens rationella uppehållande. Till grund för förslaget syntes mera ligga en allmän och vag uppfattning om ett socialt skyddsbehov än klarlagda missförhållanden, som erfordrade samhällets mellankomst. Ett utbyggande av den sociala skyddslagstiftningen borde emellertid icke inkräkta på näringslivets rörelsefrihet i andra fall än där skyddslagstiftning genom ett dokumenterat material visade sig vara nödvändig för folkhälsans bevarande och föranledd av missbruk.

Textilindustriförbundet har velat framhålla, att samtliga besiktningsläkare i olika textilcentra förklarar sig icke kunna finna, att skiftarbetet i och för sig haft någon menlig inverkan på de minderårigas hälsotillstånd. Vissa besiktningsläkare hade med bestämdhet avstyrkt en ändrad lagstiftning. Från läkarnas sida hade bland annat framhållits, att det finge anses innebära en inkonsekvens att kräva ytterligare lättnader för minderåriga arbetare, under det man på annan ungdom i motsvarande ålder ställde väsentligt större

krav, exempelvis i avseende på skolformer och skolkurser, vilka bevisligen innebure en i förhållande till kroppsutvecklingen och mogenhetsgraden alltför stor arbetsbörda. Vidare hade från läkarhåll erinrats, att i den mån skiftarbetet möjligen skulle innebära olägenheter på grund av den växlande förläggningen av arbetstiden, en ganska betydelsefull kompenstation bereddess skiftarbetarna därigenom att dessa finge sin fritid förlagd till den ljusare delen av dygnet och kunde ägna denna åt friluftsvistelse, vilket hade särskilt värdefull betydelse för den uppväxande ungdomen.

Socialstyrelsen hade icke förebragt någon sannolik grund för riktigheten av sitt uttalande, att vid 1931 års revision av arbetarskyddslagen »det knappast torde hava varit avsett» att möjliggöra användandet jämväl av minderåriga i åldern 14—15 år i tvåskiftarbete.

Textilindustriförbundet har vidare anfört bland annat följande.

Inom textilindustrin sysselsätts de minderåriga såsom biträden och hjälpare åt äldre arbetare eller för utförande av vissa arbetsuppgifter, som organisatoriskt sammanhånga med de äldres arbeten och för vilka de minderåriga äro särskilt lämpade. De arbetsuppgifter, med vilka de minderåriga sysselsätts inom textilindustrin, kräva icke någon nämnvärd ansträngning. Användningen av minderåriga vid dessa arbeten beror huvudsakligast därpå, att de hava den lättare kroppsbyggnad och vighet, som erfordras för ifrågasvarande arbeten, samt att deras händer och fingrar besitta den smidighet och rörlighet, som är särskilt önskvärd vid dessa arbetens utförande. Att låta vuxna arbetare ersätta de minderåriga är i många fall förenat med svårigheter av tekniskt slag och måste därjämte anses innebära ett misshushållande med arbetskraften.

Arbetarna inom textilindustrin utgöras till övervägande del av kvinnor. Med hänsyn till denna omständighet är det för textilindustrins vidkommande i särskild grad av vikt att bestämmelserna rörande arbetstiden för kvinnor och minderåriga visa enhetlighet. Utan enhetliga bestämmelser i detta hänseende torde det nämligen inom textilindustrin bliva förenat med alltför stora svårigheter att i större omfattning genomföra skiftarbete, då de minderårigas arbetsuppgifter äga ett intimt och organisatoriskt sammanhang med de vuxnas arbete. Följden härav skulle bliva, att ej blott de minderåriga skulle utestängas från möjligheten att erhålla arbetstillfällen inom textilindustrin utan även att arbetstillfällen i ej obetydlig omfattning skulle gå förlorade för de vuxna. Utvecklingen i avseende på konkurrensförhållandena mellan de olika textilländerna synes tyda på att det även i fortsättningen blir nödvändigt att bibehålla skiftarbetet såsom driftsform inom den svenska textilindustrin. Endast genom anlåtande av skiftarbete torde det nämligen vara de svenska textilfabrikerna möjligt att så effektivt utnyttja sin produktionsapparat, att de kunna motstå den utländska konkurrensen.

För de minderårigas utbildning är det av väsentlig betydelse, att de i god tid få börja delta i arbetet. Därigenom uppövas deras handlag, de få tillfälle att följa de olika arbetsprocesserna, de få blick för olika förekommande slag av arbeten samt vana och »känsla» att handskas med garner och annat material ävensom förtrogenhet med förekommande maskiner, även om de icke betjäna desamma. Arbetet under minderårighetstiden blir i allmänhet grundläggande för de minderårigas utbildning, och rekryteringen inom textilindustrin sker till väsentlig del via de minderåriga.

Landsorganisationen har anfört följande:

En lagändring i enlighet med vad socialstyrelsen nu föreslagit skulle innebära, att barn i åldern 14—15 år, vilka fr. o. m. år 1932, såsom en direkt

följd av den revision här ifrågavarande avsnitt i arbetarskyddslagen då genomgick, kunnat hållas i industriellt arbete, även där detta bedrivits som regelrätt tvåskiftsarbete, icke längre skulle kunna användas till annat än dagarbete. Härigenom skulle åtskilligt av det textilarbetareförbundet syftade till med sitt initiativ i denna fråga vara vunnet och de värsta följderna av den 1931 företagna lagrevisionen avlägsnade. Vi ha emellertid svårt att förstå varför socialstyrelsen stannat vid ett förslag som, om det vinner bifall, medger att 16- och 17-åringar alltjämt kunna hållas i industriellt tvåskiftsarbete och manliga minderåriga av samma årsklasser t. o. m. i regelrätt nattarbete var tredje vecka, d. v. s. arbete i regelbundet treskift. 16- och 17-åringar äro ofta, på grund av försenad kroppsutveckling etc., i lika stort behov av särskilt skydd härvidlag, som vissa 14- och 15-åringar. Det förvånar oss därför att socialstyrelsen icke kompletterat sitt nu avgivna förslag beträffande minderåriga under 16 år med förslag till bestämmelser, avsedda att förhindra ett alltför långt drivet utnyttjande av övriga minderåriga.

Det kan givetvis invändas, att en begränsning av den tid, under vilken minderåriga få användas till industriellt arbete, till mellan kl. 6 f. m. och 7 e. m., varigenom minderåriga icke skulle kunna användas till arbete i skift, skulle medföra minskade arbetsmöjligheter för en del ungdomar och detta vid en tidpunkt i deras liv, då det är av vikt att de komma in i ordnade förhållanden och beredas tillfälle förvärva sig arbets- och yrkesvana. Vi anse emellertid dels att — åtminstone ännu — antalet i skiftarbete samsatta minderåriga icke är större än att de flesta utan svårighet torde kunna beredas arbete å dagtid, dels även att ingenting är vunnet med att hålla 16- och 17-åringar i skiftarbete medan samtidigt ungdomar i åldern 18—25 år få gå arbetslösa. Det kan naturligtvis också göras gällande, att textilindustrin och andra näringsgrenar skulle behöva den billigare minderåriga arbetskraften för att kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Vi kunna emellertid icke tillmäta dylika uttalanden någon avgörande betydelse. Det är väl ändå fullständigt uteslutet, att t. ex. den svenska textilindustrin, genom att beredas möjlighet att till ytterlighet utnyttja barnarbetet, skulle bli i stånd att upptaga tävlan om marknaderna med bl. a. de japanska kuli-produkterna.

Det var den oständigheten att ett stort antal minderåriga under arbete i två skift vid vissa textilfabriker icke fingo några som helst eller endast mycket otillfredsställande matraster, som på sin tid föranledde textilarbetareförbundet att hos vederbörande myndigheter påtala förhållandet. Då arbetareparten i dessa fall, under hänvisning till bestämmelserna i arbetarskyddslagens 14 § 2 mom., påyrkade att de minderåriga skulle erhålla ordentligt tilltagna matraster, som gjorde det möjligt för dem att i och för intagande av föda avlägsna sig från arbetsmaskinerna, möttes detta från företagsledningarnas sida med den invändningen, att man ansåg sig vara i sin fulla rätt att av de minderåriga uttaga samma arbetstid per skift som av de vuxna arbetarna och att det under dessa förhållanden icke var möjligt giva de minderåriga någon längre rast.

Enligt nu gällande bestämmelser kunna minderåriga hållas i industriellt arbete mellan kl. 5 f. m. och 10 e. m., d. v. s. under 17 av dygnets 24 timmar. Vid textilföretag, där arbetet bedrivs i två skift, är arbetstiden i regel så förlagd, att det de första fem söckendagarna i veckan arbetas $8\frac{1}{2}$ timme per skift = 17 timmar per dygn, och $5\frac{1}{2}$ timme per skift = 11 timmar per dygn på lördagarna. De vuxna arbetarna ha, vid denna förläggning av arbetstiden, i regel ingen till omfattning eller tidpunkt fastställd rast, utan äta då och då en bit mat vid tillfällen då passningen av maskinerna tillåter detta. Det längsta arbetsgivarerna under sådana förhållanden velat

sträcka sig till ifråga om raster för de minderåriga är i regel 15 minuter, vilket absolut icke kan sägas vara tillfredsställande.

Enda sättet att skapa garantier för att de i industriellt arbete sysselsätta minderåriga erhålla ordentligt tillmätta matraster synes oss sålunda vara att så begränsa arbetstiden för *samtliga minderåriga*, att de icke kunna användas till skiftarbete.

Grov- och fabriksarbetareförbundet samt *De förenade förbunden* hava i sina skrivelser hemställt om sådan ändring av 14 § 3 mom. arbetarskyddslagen, att minderårigas användande till industriellt skiftarbete förhindrades.

Vid framläggande av den proposition (nr 40), som ligger till grund för den vid 1931 års riksdag genomförda revisionen av arbetarskyddslagen, framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Larsson (sid. 99 i propositionen), att svårigheter kunde vara förenade med att under tiden mellan kl. 5 f. m. och 10 e. m. anordna arbete på två skift, särskilt under iakttagande av de i propositionen föreslagna — och av riksdagen sedermera antagna — bestämmelserna om raster av tillräcklig varaktighet. Med tanke på de fall, då minderårigs användande i tvåskiftsarbete icke erfordrades, borde dock såsom huvudregel stadgas, att i nattvilan skulle ingå tiden mellan kl. 10 e. m. och 5 f. m., och i stället lämpliga undantagsbestämmelser uppställas varigenom tillbörlig hänsyn toges till tvåskiftsarbetet. Departements-
chefen.

I propositionen framlades också förslag till sådana undantagsbestämmelser, vilka i sak helt motsvarade 14 § 3 mom. andra stycket 1—3 punkterna i gällande lag. Då dessa undantagsbestämmelser alltså endast gällde ynglingar, som fyllt 16 år, torde härav framgå, att departementschefen näppeligen förutsåg det resultatet av revisionsförslaget, att flickor under 18 och ynglingar under 16 år skulle komma att i avsevärd utsträckning användas i tvåskiftsarbete. Då ej heller under riksdagsbehandlingen departementschefens uttalande i denna del gjordes till föremål för erinran synes därför socialstyrelsen hava fog för sin uppfattning, att avsikten med 1931 års lagrevision knappast varit att bereda utsträckt möjlighet för användande av minderåriga i tvåskiftsarbete.

Emellertid hava efter genomförandet av 1931 års reform flickor under 18 och ynglingar under 16 år kommit att i ganska stor utsträckning sysselsättas med tvåskiftsarbete. Särskilt synes detta vara fallet inom textilindustrin, som till övervägande del använder kvinnlig arbetskraft. Enligt min uppfattning har denna utveckling icke varit lycklig. Visserligen hava de i ärendet hörda besiktningsläkarna icke direkt kunnat påvisa fall, där en minderårig tagit skada till sin hälsa genom skiftarbete. Detta lär dock i och för sig icke kunna anses avgörande, då skadeverkningarna kunna framträda först i ett senare skede av livet, i form av en försvagad konstitution eller minskad motståndskraft mot sjukdomar. Det förefaller ock uppenbart, att ett arbete, som ena veckan börjar kl. 5 på morgonen och andra veckan slutar kl. 10 på kvällen, måste i olika hänseenden verka deprimerande på de flesta människor i den andligen och kroppsligen ömtåliga uppväxtåldern. Intrycket härav förstärkes, då man erfar, att förhållandena i all-

mänhet medgiva endast mycket korta raster i arbetet. Det är därför rimligt att detta påfrestande arbete åtminstone icke erbjudes de mest ömtåliga minderåriga, till vilka jag räknar flickor under 18 samt ynglingar under 16 år, utan förbehålles personer med större motståndskraft.

Från åtskilliga håll har emellertid erinrats, att ett av sociala och hygieniska skäl förestavat utsträckt förbud mot nattarbete för minderåriga skulle i andra hänseenden innebära olägenheter. Sålunda har det ansetts icke vara tillrådligt att beröva de minderåriga möjligheterna till arbetsförtjänst och yrkesutbildning inom företag, där arbetet bedrivs i skift. Vid övervägandet av konsekvenserna av den ifrågasatta lagändringen synes dock största hänsyn böra tagas till arbetarnas värdering, ty från arbetarhemmen rekryteras åtminstone de allra flesta av de minderåriga skiftarbetarna. Av de framställningar och yttranden, som i detta ärende inkommit från olika arbetarorganisationer, synes tydligt framgå, att bland arbetarna fördelarna av ett förbud mot skiftarbete för minderåriga anses avgjort överväga nackdelarna. Emot ett dylikt förbud har emellertid även framhållits, att de industrier, i vilka skiftarbete förekommer, i åtskilliga fall vore i behov av de minderårigas billigare arbetskraft för att kunna hävda sig i konkurrensen med utlandet. En återgång till den ordning, som beträffande nattarbete inom industrin gällde för minderåriga intill 1932 års början, synes mig dock knappast behöva medföra några allvarigare olägenheter i nu berörda hänseende.

För minderåriga ynglingar över 16 år torde å ena sidan den sanitära vådan av skift- och nattarbete icke vara så stor som för övriga minderåriga samt å andra sidan olägenheterna av ett ovillkorligt förbud mot sådant arbete vara mera framträdande. Med hänsyn härtill anser jag det icke vara nödvändigt att i detta sammanhang föreslå även upphävande av den sedan gammalt förefintliga möjligheten för ynglingar över 16 år att utföra dylikt arbete. Dock bör man söka förhindra, att dessa möjligheter utnyttjas i onödan eller av sådana minderåriga, som icke äro starka nog att tåla påfrestningarna i detta arbete. I sådant syfte synas de i 14 § 3 mom. andra stycket stadgade villkoren för rätt till deltagande i nattarbete lämpligen böra gälla även allt förekommande tvåskiftsarbete. Jag vill också i detta sammanhang omnämna, att socialstyrelsen den 23 november 1935 i cirkulärskrivelse till besiktningsläkarna hemställt, att vid de årliga läkarbesiktningar, som jämlikt 35 § företagas å minderåriga arbetare vid större industri-, byggnads- och transportföretag, läkarna måtte beträffande minderåriga sysselsatta i skiftarbete i varje särskilt fall pröva, huruvida den minderåriges deltagande i skiftarbetet kan befaras menligt inverka på hans hälsa, samt där så är förhållandet skilja den minderåriga från skiftarbetet eller föreskriva särskilda villkor för hans användande däri.

På grund av det anförda förordar jag sådana ändrade bestämmelser, som såvitt möjligt förhindra att flickor under 18 och ynglingar under 16 år användas till natt- eller skiftarbete. Sådant arbete torde knappast förekomma annorstädes än inom industri-, byggnads- eller transportföretag. Vidare torde inom dessa företag det arbete, som icke är uppdelat på skift och ej heller

består i distribution av varor eller uträttande av bud eller ärenden, sällan börja före kl. 6 f. m. eller sluta efter kl. 7 e. m. Med hänsyn härtill synes lämpligt att, till undvikande av för andra näringsgrenar onödigt skärpande bestämmelser, såsom socialstyrelsen föreslagit, bibehålla såsom allmän regel stadgandet i 14 § 3 mom. första stycket, att den minderårige skall beredas ledighet minst elva timmar varje dygn, i vilken ledighet skall ingå tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m., men i samma stycke tillika föreskriva, att i arbete, som avses med förbudet i 10 § första stycket, d. v. s. industriellt arbete, byggnadsarbete och transportarbete, ledigheten skall omfatta tiden mellan kl. 7 e. m. och 6 f. m. Sistnämnda bestämmelse bör gälla för samtliga minderåriga. I enlighet med det tidigare anförda böra emellertid undantagsbestämmelserna i 14 § 3 mom. andra stycket bibehållas. Dessa bestämmelser skulle på grund av den i första stycket föreslagna särbestämelsen erhålla vidgad tillämplighet.

Den av mig sålunda förordade skärpningen av förbudet mot nattarbete för minderåriga synes böra träda i kraft den 1 juli 1936. Såsom socialstyrelsen anført torde skärpningen dock icke böra gälla minderåriga, vilka vid ikraftträdandet användas i arbete som avses med skärpningen.

I enlighet med det nu anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹⁾ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Å. Nordwall.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Uppgifter av-

		Y r k e s -									
		Malm- brytning och metall- industri		Jord- och sten- industri		Skogs- hantering och träindustri		Pappers- och grafisk industri		Livsmedels- industri	
Hos yrkesinspektörerna och yrkesunderinspektörerna registrerade totala antalet arbetare		140 367	33 990	90 101	54 733	56 889					
Därav minderåriga		9 145	2 732	5 874	3 346	2 451					
		2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift
Antalet minderåriga i skiftarbete.....		601	285	10	3	456	42	178	184	64	—
0—10 minuter ...		51	223	—	—	30	18	40	77	—	—
Antal minderåriga i skiftarbete med fastställda raster av		230	59	—	2	22	2	70	15	56	—
15—25 " ...		285	—	10	1	18	7	51	87	8	—
30—40 " ...		16	—	—	—	—	—	—	3	—	—
45—55 " ...		19	3	—	—	33	11	2	2	—	—
1 timma		—	—	—	—	353	4	15	—	—	—
Mer än 1 timma		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Uppgifter av-

		Y r k e s -									
		Malm- brytning och metall- industri		Jord- och sten- industri		Skogs- hantering och träindustri		Pappers- och grafisk industri		Livsmedels- industri	
Hos yrkesinspektörerna registrerade totala antalet arbetare		136 065	36 231	92 077	54 237	39 429					
Därav minderåriga		10 188	4 136	8 651	4 446	1 442					
		2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift
Antalet minderåriga i skiftarbete.....		174	152	—	—	467	24	170	153	—	—
0—10 minuter ...		11	141	—	—	17	15	48	77	—	—
Antal minderåriga i skiftarbete med fastställda raster av		73	11	—	—	—	5	73	21	—	—
15—25 " ...		90	—	—	—	29	—	35	41	—	—
30—40 " ...		—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
45—55 " ...		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 timma		—	—	—	—	20	—	3	9	—	—
Mer än 1 timma		—	—	—	—	401	4	11	2	—	—

Bilaga B.

seende år 1935.

g r u p p																			Summa	
Textil- och beklädnads-industri		Läder-, hår- och gummi-varu-industri		Kemisk-teknisk industri		Byggnadsverk-samhet		Kraft-, belysnings- och vatten- verk m. m		Handel och varu- lager		Land- och sjö- transport		Hotell- och restau- rang- rörelse		Annan yrkes- rörelse				
69 265		24 382		12 285		37 186		9 008		12 242		13 836		8 750		13 478		576 722		
6 421		2 877		795		161		32		311		106		131		218		34 600		
2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	
1 305	45	253	45	15	5	—	—	—	—	—	—	346	—	—	3	—	—	3 228	612	
23	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	170	323	
1 057	36	211	12	15	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	1 677	126	
217	9	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—	—	—	624	107	
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	—	—	—	—	—	207	3	
—	—	38	30	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—	—	3	—	—	147	49	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	403	4	

seende år 1931.

g r u p p																			Summa	
Textil- och beklädnads-industri		Läder-, hår- och gummi-varu-industri		Kemisk-teknisk industri		Byggnadsverk-samhet		Kraft-, belysnings- och vatten- verk m. m.		Handel och varu- lager		Land- och sjö- transport		Hotell- och restau- rang- rörelse		Annan yrkes- rörelse				
60 544		22 196		14 301		13 811		8 637		2 464		7 769		1 534		7 574		496 869		
6 930		2 977		1 349		166		52		75		211		11		359		40 993		
2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	2- skift	3- skift	
124	4	81	12	—	4	—	—	—	—	—	—	391	—	—	3	—	—	1 407	352	
18	—	39	6	—	4	—	—	—	—	—	—	42	—	—	—	—	—	175	243	
41	3	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	231	40	
29	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136	—	—	—	—	—	319	42	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	—	—	—	—	—	141	3	
—	—	14	6	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	3	—	—	62	18	
34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	—	—	—	—	—	479	6	

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd
den 9 mars 1936.*

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
ALSÉN.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 28 februari 1936, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Enar Eckerberg.

Lagrådet, som fann sig icke äga anledning ingå i sakligt bedömande av de till stöd för lagändringen åberopade skälen, lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 10 mars 1936.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 9 mars 1936 avgivna utlåtande över det den 28 februari 1936 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Wirseen.